

TÜRÜK

*Uluslararası Dil, Edebiyat
ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*
2017, Yıl:5, Sayı:11

Geliş Tarihi: 01.11.2017

Kabul Tarihi:20.11.2017

Sayfa: 127-167

ISSN: 2147-8872

SOSYOLOJİK UNSURLARIN TÜRKMEN TÜRKÇESİNDEKİ GÖRÜNÜMÜ

Cihan Çakmak*

ÖZET

Türkler geniş coğrafyalarda kurdukları çok sayıda devletle hem tarihlerini hem de kültürlerini yüzyıllar boyunca güçlü bir şekilde sürdürmüşlerdir. Kurulan bu devletlerin uzun ömürlü olmasında şüphesiz toplum yapısının etkisi göz ardı edilemez. Ocak ve ocak kültürü olarak bilinen ve ocağın tütmesi şeklinde ifade edilen aile kavramı Türklerde toplumun sarsılmaz bir unsuru olarak nesilden nesile aktarılmıştır.

Çalışmada sosyolojik yapının vazgeçilmez bir unsuru olan toplum kelimeleri Türkmen Türkçesi başlığı altında ele alınacaktır. Türkmen Türkçesi sahip olduğu dil özellikleriyle Türk lehçeleri arasında özel bir yere sahiptir. Kuzey Türkçesi, Doğu Türkçesi ve Moğol dil hususiyetlerini bünyesinde barındıran Türkmen Türkçesi coğrafi bakımdan Doğu ile Batı arasında adeta bir köprü vazifesi görmüş, çok sayıda toplumun kaynaştığı bir kültür havzası olması yönüyle de asırlarca çok zengin bir söz varlığına sahip olmuştur. Çalışmamızda Türkmen Türkçesi Söz varlığında topluma ait sosyolojik unsurlar yönetim, siyaset hükümet, toplum, kavmi unsurlar ve milliyet alt başlıkları halinde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkmen Türkçesi, Söz Varlığı, Sosyoloji, Toplum.

* Bu makale yazarın *Türkmen Türkçesi Konu Çözümlemeli Söz Varlığı* (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Danışman: Prof. Dr. Mustafa ÖNER, İzmir 2010) başlıklı yüksek lisans tezinden kısmi değişiklikler ve eklemeler yapılmak suretiyle yazılmıştır.

** Yrd. Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi, orcid.org/0000-0002-2255-4712, cihancakmak1818@gmail.com

THE APPEARANCE OF SOCIOLOGICAL ELEMENTS IN TURKMEN LANGUAGE

ABSTRACT

The Turks have maintained their history and culture for many centuries in a vast number of states in large geographical regions powerfully. Undoubtedly, the influence of the structure of society cannot be ignored in the fact that these established states are long-lived. The concept of the family, known as the fire and fire cult, and expressed as the continuation of the bloodline, has been passed down from generation to generation as an unshakeable element in the Turks.

In this study, society vocabulary, which are the indispensable elements of sociological structure, will be investigated under the heading of Turkmen Language. Turkmen Language has a special place among the Turkish dialects with its language characteristics. Turkmen Language, which contains Northern Turkish, Eastern Turkish and Mongolian language features, has been a bridge between the East and the West in terms of geography and has had a very rich promise for centuries because it is a cultural basin where many communities have been merged. In our study, sociological elements related to the society in Turkmen Turkish Lexicology will be examined under the heading of management, politics, government, society, collective elements and nationality.

Key Words: Turkmen Language, Lexicology, Sociology, Society.

1. GİRİŞ

Coğrafi açıdan Batı Türkçesi içinde kavmi olarak da Oğuz Türkçesi içerisinde sınıflandırılıp değerlendirilen Türkmen Türkçesi Oğuz grubu Türk lehçeleri içerisinde sahip olduğu ünlü uzunlukları ve peltek seslerin kullanımıyla dikkat çekmektedir. Tarihi Türk şivelerinden Kıpçak ve Çağatay Türkçesi ile Moğol dil unsurlarının yoğun bir şekilde görüldüğü Türkmen Türkçesi, Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi ve Gagavuz Türkçesi ile benzerlikler taşırken bir yandan da barındırdığı dikkat çekici ses hususiyetleri ve zengin söz varlığıyla önem arz etmektedir.

2. İNCELEME YÖNTEMİ

İncelememizde Türkmen Türkçesi söz varlığında görülen toplum kelimeleri *yönetim, siyaset hükümet, toplum, kavmi unsurlar ve milliyet alt başlıkları* halinde incelenecektir. Çalışmanın esasını 2010 yılında Prof. Dr. Mustafa Öner'in danışmanlığında *Türkmen Türkçesi Söz Varlığı* üzerinde hazırladığımız yüksek lisans tezi oluşturmaktadır¹. Bu çalışmada her dilde yer

¹Cihan ÇAKMAK, *Türkmen Türkçesi Konu Çözümlemeli Söz Varlığı*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Danışman: Prof. Dr. Mustafa ÖNER, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2010. Prof. Dr. Mustafa Öner danışmanlığında hazırladığımız *Türkmen Türkçesi Söz Varlığı* çalışmasında Rusça ve Türkmen Türkçesinin en gelişmiş sözlüklerinden faydalanıldı. Bu sayede Türkmen Türkçesinin zengin söz varlığını ortaya koyma amacını taşıyan çalışmada yaklaşık 40.000'den fazla söz varlığı listelendi. Çalışmanın tamamı 38 madde başından oluşmaktaydı. Bu çalışmada sadece *Toplum* başlığı altında yer alan dil verileri incelenmeye çalışılacaktır.

alabilecek evrensel söz varlığı listesi 38 madde başı altında listelendi. İncelememizde söz konusu tezde toplum başlığı altında yer alan söz varlığı ele alınmıştır. İlk olarak Türk Dil Kurumu Yayını olan ve 104.481 kelime barındıran *Güncel Türkçe Sözlük*'te yer alan tüm madde başları A'dan Z'ye alfabetik olarak ve ip dizin şeklinde listelendi. Ardından *Türkçe-Rusça Sözlük*'te² (48.000 kelime) yer alan madde başlarının önce Rusçası ardından da *Bolşoy Russko-Turkmenkiy Slovar*³ (77.000 kelime)'daki Türkmençe karşılığı kaydedildi. Bu sayede çalışmada üçlü bir sözlük listesi kullanıldı.

Çalışmada sadece isimlere ait söz listesi kullanılmış, fiillerden oluşan madde başlarına yer verilmemiştir. Söz varlığı incelenirken kimi madde başlarının hem Rusçasına hem de Türkmençesine ulaşılmıştır. Bazı madde başlarının Rusçası varken, Türkmençesine ulaşılamamıştır. Rusçası ve Türkmençesi tespit edilemeyen madde başlarının yanına *yok* anlamında *y* harfi eklenmiştir. Ayrıca *Bolşoy Russko-Turkmenkiy Slovar*'da ulaşılamayan *türki*, *Balkar* gibi madde başlarında *Türkmen Diliniň Düşündürüşli Sözlügi*nden(2015-2016)⁴ istifade edilerek söz konusu kelimeler dipnotlarda *TDDS* kısaltmasıyla kaydedilmiştir.

Madde başlarının Rusça ve Türkmençe listesi yapılırken Kiril harfli malzeme kullanılmış ancak söz varlığı Latin harfleriyle kaydedilmiştir. Söz gelimi *başbakan* > *prem* 'yer-ministr' > *prem* 'yer-ministr, *hökümet başlığı* örneğinde olduğu gibi Kiril alfabesinde yer alan miyakiznak(Ь) yerine apostrof(') işareti kullanılmıştır.

Türkmen Türkçesine ait sosyolojik unsurlar *A. Yönetim, Siyaset, Hükümet; B. Toplum; C. Kavmi Unsurlar (Milliyet)* alt başlıklarından oluşmaktadır. Ayrıca her bir alt başlık içinde yer alan madde başları da alfabetik olarak listelenmiştir. Anlamının bilinmediği veya az kullanılan madde başlarıyla ilgili açıklamalar *Güncel Türkçe Sözlük*'te geçtiği şekliyle dipnotlarla kaydedilmiştir. Sonuç kısmında toplam söz varlığı rakamlar ve yüzdelerle ayrı ayrı açıklanmaya çalışılacaktır. Ayrıca toplam söz varlığının dillere göre dağılımı da yüzdeler ve sayısal verilerle gösterilecektir.

3. SÖZ VARLIĞI ARAŞTIRMASI

Türkmen Türkçesine ait söz varlığı çalışması Türkmenlerin toplumsal yapısını ortaya koyma amacını taşımaktadır. Bu bağlamda toplumsal yapıya ait kavramlar alt başlıklar halinde incelenecek, sonuç kısmında ayrıntılı bir tahlil ortaya konacaktır.

3.1.Yönetim, Siyaset, Hükümet

A

abd > y

açık oy > y

açık rejim > y

²Turetsko-Russkiy Slovar (1994). (Haz. A.N. Baskakov, N.P. Golubeva, A.A. Kamileva, K.M. Lyubimov, F.A. Salimzyanova, R.R. Yusipova), Moskva: Multilingual Yayınları.

³Bolşoy Russko-Turkmenkiy Slovar' (1986-1987). I-II T. (S. Altayev, G. Atayev, G. Açilova, K. Aqsakov, K. Gayıbova, H. Gafurova, A. Kuliyeve, V. Mesgudov, S. Miradova, M. Hocamgulyev), Moskva: Akademiya Nauk Turkmenkoy SSR Institut Yazıka i Literaturı imeni Mahtumkuli.

⁴*Türkmen Diliniň Düşündürüşli Sözlügi, TomI(2016)-II(2015)*. (Haz.G. Kyýasowa, A. Geldimyradow, H. Durdyýew),Türkmenistanın Ilmlar Akademiyası, Magtımguılı Adındaki Dil ve Edebiyat İnstitutu, Asgabat.

açıklık politikası > yçık imza > razborçivaya podpis' > düşnükli çekilyen gol
 aday > kandidat > kandidat
 aday adayı > y
 adaylık > kandidatura > kandidatura
 ademimerkeziyet > detsentralizatsiya > detsentralizatsiya (merkezi organlarıñ kebir
 vezipeleriniñ yerli organlara bermek arkalı bolandırış sisteması; merkezleşmegi birleşdirmek
 ya-da govşatmak)
 ademimerkeziyetçi > y
 ademimerkeziyetçilik > y
 agreman > y
 ağa kapısı > rezidentsiya naçal'nika yanıçarov > y
 ahitname > dogovor > şertnama
 akit > dogovor > şertnama
 altes > [yego] vısoçestvo > alihezret
 amanname > y
 amme idaresi > y
 amme menfaati > obşçestvenniye interesı > cemgiyetçiliğñ behbitleri
 ana kraliçe > y
 ana muhalefet > y
 antidemokratik > antidemokratiçeskiy > antidemokratik
 antidemokratiklik > y
 ana vatan > rodina > vatan; il, yurt, doglan yer
 ana yurt > rodina, oteçestvo > vatan; il, yurt, doglan yer
 apotr > y
 arama bülteni > y
 ara seçim > y
 ariza > y
 arsa payı > y
 arsiulusal > mejdunarodnyy > halkara
 arşidük > ertsgertsog > ertsgertsog (Avstriyada ve Avstro-Vengriyada patışalık edyen
 Gabsburglar öyüññ şazadalarınıñ tutulu, şol tutulu göteren adam)
 arşidüşes > ertsgertsoginya > ertsgertsogiñ ayalı ya-da gızı
 arzuhâl > proşeniye > arza
 asa > posoh > hasa, el tayagı
 asamble > y
 askeri ataşe > y
 aslan payı > l'vinnaya dolya > has artık cay, iñ köp bölek
 aşama sırası > y
 aşırı uç > y
 atabek⁵ > vospiyayel' (guvernyor) naslednika prestola > y
 atabey⁶ > vospiyayel' (guvernyor) naslednika prestola > y
 ataman⁷ > ataman; getman > ataman (köne vaptı: erkin kazak burjualarınıñ saylanyan
 naçal'nigi; revolyutsiyadan öñki Russiyada: kazak goşunında ve obalarında bellenyen ya-da
 saylav bilen geçyen harbi, politsiya ve administrativ funktsiyaları yerine yetiryen naçal'nik);

⁵atabek: Selçuklularda şehzadelerin eğitimiyle görevli kimse, lala (TS 2005: 140).

⁶atabey: Eski Türk devletlerinde, özellikle Selçuklularda şehzadelerin eğitimi veya bağımsız olarak bir eyaletin yönetimi ile görevli vezir (TS 2005: 140).

⁷ataman: Rus Kazakların başbuğuna verilen unvan. (TS 2005: 140).

getman (XVI – XVII asırlarda Ukrainada: kazak goşunınıñ saylav bilen bellenyen naçal'nigi; XVII - XVIII asırlarda Ukrainanıñ hekimi; XVI – XVIII asırlarda: Pol'şa-Litva dövlätiniñ yaraglı güyçleriniñ baş komandiyuşçisi)

ataşe > y

ataşelik > y

azınlık hükümeti > y

B

bağımsız bölüm > y

bağımsız milletvekili > y

bağlantısız ülkeler > y

bağlantısızlık politikası > y

bağlantısızlık siyaseti > y

bahriye > morskoye vedomstvo (ministerstvo) > y

bakan > ministr > ministr

Bakanlar Kurulu > Sovyet ministrov

bakanlık > ministerstvo > ministrlik

Balkanlar > y

balotaj > ballotirovaniye > ballotirleme, sese goyma

balyos > titul yevropenskih poslov i konsulov > y

ban > ban (pravitel' vengerskogo eyaleta v Osmanskiy imperii) > y

bandrol > etiketka > etiketka

bargâh⁸ > y

baron > baron > baron (grafdan kiçi dvoryan tutulı ve şol tutula eye bolan adam)

baronluk > titul barona (baronessı) > y

basın ataşesi > press-atteşe > metbugat atteşesi

basın bildirisi > y

basın kartı > y

başbakan > prem'yer-ministr > prem'yer-ministr, hükümet başlığı

başbakanlık > post prem'yer-ministra; rezidentsiya prem'yer-ministra > y

başkan makamı > y

başkonsolos > general'nıy konsul > baş konsul

başkonsolosluk > y

başköşe > y

başülke > y

başvekâlet > upravleniye (kantselyariya) pri prem'yer-ministre; post prem'yer-ministra > y

başvekil > prem'yer-ministr > prem'yer-ministr, hükümet başlığı

başvekillik > upravleniye (kantselyariya) pri prem'yer-ministre; post prem'yer-ministra > y

Batı > Zapad > Günbatar

Batı Bloku > yekillik > upravleniye (kantselyariya) pri prem'yer-ministre; post prem'yer-ministra > y

begüm > y

beğ > y

belediye > munitsipalitet > munitsipalitet (burjuaz yurtlarda: yerli hekimiyet organı ve onuñ yerleşyen cayı)

belediye başkanı > munitsipalitet > munitsipalitet (burjuaz yurtlarda: yerli hekimiyet organı ve onuñ yerleşyen cayı)

⁸ bargâh: İçine izinle girilen yer, otağ, yüksek divan (TS 2005: 200).

- belediye encümeni > magistrat > magistrat (kebir Günbatır Yevropa dövletlerinde: Őehir upravleniyesi, munitsipalitet)
- belediye meclisi > munitsipal'nıy sovet > y
- belediye reisi > munitsipalitet > munitsipalitet (burjuaz yurtlarda: yerli hekimiyet organı ve onuñ yerleşyen cayı)
- belediye teŐkilatı > y
- belediyelik > y
- berat > patent > patent (sövda ya-da senetçilik işini alıp barmaga hukuk beryen Şahadatnama)
- besleme basın > y
- beŐinci kol > "pyataya kolonna" > y
- beyaz oy > y
- beyin takımı > y
- beynelmilel > mejdunarodnıy, internatsional'nıy > halkara, internatsional'
- beytülmal > [gosudarstvennaya] kazna, [gosudarstvennaya] sokroviŐnitsa > dövlet hazınası
- biat > prisyaga na vernost (predannost') > y
- birleşik oturum > y
- birleşik oy pusulası > y
- bloksuz ölkeler > y
- borçluluk dengesi > y
- boyar⁹ > boyarii > boyar (Moskva Russunda: iñ yokarı derece, at ve Şol adı alan adam; Gadımı Rusda hem Moskva dövletinde: agalık süren gatlagın vekili, iri mülkdar)
- bölge > rayon > rayon, yer
- bölten > byulleten' > byulleten'
- bürokrasi > byurokratiya > byurokratizm (sınpı cemgıyetde halkdan üzne ve agalık edyen sınpıñ behbitlerini gorayan çinovnikler tarapından bolandırış administrativ sistema; kantselyariyaçılık, işiñ formal tarapına üns bericilik)
- bürokrat > byurokrat > byurokrat (burjuaz yurtlarında iri çinovnigiñ adı)
- bütöncöl > obleçyonnıy polnotoy vlasti, yedinovlastnıy > hekimli, yalnız hökümdarlı, yalnız hekimli
- bütöncöl¹⁰ > yedinovlastnıy > bir hökümdarlı, yalnız hökümdarlı, yalnız hekimli
- bütöncöllük > y
- büyökelçi > polnomoçmıy posol > ıgtıyarlı vekil
- büyökelçilik > posol'stvo > ilçihana
- C**
- cumhur > narod > halk
- cumhurbaşkanı > prezident respubliki > respublikanıñ prezidenti
- cumhurbaşkanlığı > post prezidenta respubliki; rezidentsiya prezidenta respubliki >
- cumhuriyet > respublika > respublika
- cumhur reisi > prezident respubliki > respublikanıñ prezidenti
- cuntacı > çlen huntı > y
- cuntacılık > y
- Ç**
- çadır devlet > y
- çareviç > tsareviç > Şazada, patışa oğlı
- çariçe > tsartitsa > patışa ayal; patıŐanıñ ayalı

⁹ boyar (I): Tuna bölgesinde, Transilvanya'da, Rusya'da soylulara verilen unvan (TS 2005: 306).

¹⁰ bütöncöl: Totaliter (TS 2005: 336).

çasar¹¹ > kesar' > kesar' (gadımı imperatorlarıñ tutulı)

çifte vatandaş > y

çifte vatandaşlık > y

çoğunluk sistemi > y

çok partili > y

çok partililik > y

D

dâhiliye > y

damga pulu > gerbovaya marka > gerbli marka

darbe > perevorot > övrülüşik, agdarılışiknişma meclisi > y

darülbedayi > nazvaniye dramatiçeskogo teatra v Stambule > y

defin ruhsatı > y

defterihakani > y

delegasyon > delegatsiya > delegatsiya

delege > delegat > delegat

delgelik > y

Demirperde > “jelezny zanaves” > demir gala

demokrasi > demokratiya > demokratiya

demokrat > demokrat > demokrat (demokratiyaniñ tarapdarı; burjuaz demokratik partiyasınıñ çleni)

demokratik > demokratiçeskiy > demokratik, demokratiya esaslanan, demokratiya amala aşırılan

demokratiklik > y

denetim kurulu > y

denetleme kurulu > y

deniz ataşesi > y

derebeyi > feodal > feodal

derebeylik > feodalizm > feodalizm

derin devlet > y

despot (I) > despot, > (monarh) despot, hükümdar

devlet > gosudarstvo > dövlet

devlet adamı > gosudarstvenniy deyatel' > dövlet işgeri

devlet baba > y

devlet bakanı > ministr bez portfelya > portfelsiz ministr, vezipesiz ministr

devlet bankası > y

devlet başkanı > glava gosudarstva > y

devlet kapısı > y

devlet nişanı > y

devletler arası > y

devrim > revolyutsiya > revolyutsiya

dış dünya > y

dış güçler > y

dış işleri > y

dış politika > vneşnyaya politika > daşarı sıyasat

dışrak > ekzoteriçeskiy > y

diaspora > y

¹¹ çasar: Viyana'da oturan Alman imparatoruna verilen unvan (TS 2005: 399).

dilekçe > zayavleniye > arza
diktatör > diktator > diktator
diktatörlük > diktatura > diktatura
diplomasi > diplomatiya > diplomatiya (dövlətiñ daşarı halkara sıyasatını amala aşırmaq
boyunça hökumətiñ alıp baryan işi)
diplomat > diplomat > diplomat
diplomatik dil > y
diplomatlık > diplomatiya > diplomatiya (dövlətiñ daşarı halkara sıyasatını amala aşırmaq
boyunça hökumətiñ alıp baryan işi)
disiplin kurulu > y
divan > divan > divan, edara
Divanihümayun > vıssıy sovet [sozıvayemıy vo dvortse padişaha] > y
dizdar¹² > komendant (naçal'nik) kreposti > gala komendantı
Doğu > vostok > Gündogar
Doğu Bloku > y
doğum ilmühaberi > y
dokunulmazlık > neprikosnovennost' > deqrilmesizlik
dominyon > dominion > dominion (Britan imperiyasınıñ sostavına giren ve öz-özünü
dolandıran dövlət)
doruk toplantısı > y
duhuliye kartı > y
duka > gertsog > gertsog (Günbatır Yevropadakı yokarı dvoryanlarıñ ya-da hökümдар
knyazlarıñ tutulı ve şol tutullı şahs)
dukalık > gertsogstvo > gertsogçılık; gertsoglık
Duma > y
dük > gertsog > gertsog (Günbatır Yevropadakı yokarı dvoryanlarıñ ya-da hökümдар
knyazlarıñ tutulı ve şol tutullı şahs)
düklük > y
düşes > gertsoginya > gertsoginya ayalı, gertsogıñ gızı
düvel > derjavı > y
düzen > rejim, poryadok > rejim, devlet gurluşı, edara ediş usulı
E
ece¹³ > y
efe > partizan > partizan
egemen > suverennıy > garaşsız
egemenlik > suverenitet > garaşsızlık, özbaşdaklık
ekabir > vıssıye, znatniye > y
ekselans > prevoshoditel'stvo > alıcenap, alıhezretleriñiz
eksen ülke > y
ekspertiz raporu > y
elçi > posol > baş ilçı; vekil
elçilik > posol'stvo > ilçihana
elçilik uzmanı > attaşe posol'stvo > y
emaret > emirat > emirat
emin > naçal'nik > naçalnik, başlık

¹² dizdar: Kale muhafızı, kale bekçisi (TS 2005: 544).

¹³ ece: 2. kraliçe (TS 2005: 598).

emir > emir > emir
 emirlik > y
 emniyet > upravleniye natsional'noy bezopasnosti > y
 emniyet amiri > y
 emniyet müdürü > naçal'nik upravleniya bezopasnosti > y
 encümen > komissiya, komitet > komissiya, komitet
 enternasyonal > internatsional > internatsional (halkara birleşik)
 erkân > vıssıye çını; vıdnıye rabotniki; deyateli > y
 eş başkan > y
 etokrasi > y
 evkaf > vakufı (imuşçestvo musul'manskih religioznh obşçin); upravleniye vakufov > y
 eyalet > provınıtsiya > provınıtsiya, velayat; merkezden uzak yer

F

fağfur¹⁴ > kitayskiy imperator > y
 fahri konsolos > y
 falakacı > y
 falanj > falanga > falanga
 falanjist > y
 fatih > zavoyevatel', pokoritel' > göreşip gazanı, basıbalıcı; yeñici, yeñiş gazanan, boyun egdirici, basıp alıcı, üstün çıkıcı
 federal > federal'nıy > federatsiya, federativ
 federalist > federalist > federalist (federalizm tarapdarı)
 federalizm > federalizm > federalizm (devlet guruluşunıñ federativ sisteması; şonuñ yalı sistemanı dikeltcek bolup çalışyan sıyası akım)
 federasyon > federatsiya > federatsiya
 federatif > federativnıy > federatsiya, federativ
 federe > federativnıy > federatsiya, federativ
 fehametli > vısoçestvo, sıyatel'stvo > alihezret, cenap
 feodal > feodal > feodal
 feodalite > feodal'nıy > feodalizm, feodalçılık
 feodalizm > feodalizm > feodalizm
 feodallık > y
 fırka > partiya > partiya
 fırkacı > priverjenets, storonnik > tarapdar
 fırkacılık > partiynaya rabota > partiya işi
 fraksiyon > fraktsiya > fraktsiya (bir partiyanıñ parlamentinde ve cemgiyetçilik guramalarında özbaşdak topara birleşyen çlenler ya-da sıyası partiyanıñ içindeki özbaşdak topar)

G

Garp > zapad > Günbatar
 gayriresmi > neofitsial'nıy > resmi del, resmi bolmadık
 gayrisafi > valovoy > tutuş, cemi; toparlayın, köpçülükleyin, köp bolup
 gayrisafi hasılat > valovoy dohod > tutuş girdeci
 gayrisafi milli hasıla > valovoy natsional'nıy produkt > y
 genel görüşme > y
 genel grev > vseobşçaya zabastovka > y
 genel kurul > y

¹⁴ fağfur. 1. Çin imparatorlarına verilen unvan (TS 2005: 676).

gensoru > interpellyatsiya, zapros > interpellyatsiya (parlament deputatınıñ hökümete beryen yörite talabı – şol talap boyunca edilyen çıkışlardan soñ karar kabul edilyer)

gensoru önergesi > y

gestapo > gestapo > gestapo (faşistik Germaniyada bolan gizlin dövlät politsiyası)

giray¹⁵ > girey (tutul krımskih hanov) > y

gizli cemiyet > y

gizli dernek > y

gizli oturum > y

gizli oy > y

gizli polis > taynaya politsiya > gizlin politsiya

gizli servis > y

glasnost¹⁶ > y

göçürücü > y

grandük > velikiy knyaz' (tutul v tsarskoy Rossii) > y

grev kırıcı > y

grev kırıcılığı > y

grev sözcüsü > y

grevci > zabastovşçık > iş taşılayıcı, iş taşılayşa gatnaşıcı

grevcilik > y

grev > zabastovka > iş taşılayış

grev gözcüsü > y

gri pasaport > y

güç birliğı > koelizatsiya > y

gümrük > tamojnaya > gümrükhana

gündem > povestka dnya > gün tertibi

gündem dışı > y

güvence > garantiya > garantiya, güve, kepil

güven mektubu > veritel'nıye gramoti > inanç hatı

güven oylaması > y

güvenoyu > votum doveriya > inanç votumı

güvensizlik önergesi > votum nedoveriya > inanç bildirmezlik votumı

H

hafi celse > sekretnoye zasedaniye > y

hakan > kagan, han > kagan, han

hâkimiyet > gospodstvo > hükümdarlık

hâkimiyetimilliye > natsional'nıy suverenitet > milli özbaşdaklık

halaskâr > spasitel' > halas edici

halef > preyemnik > devam etdirici

halef selef > preyemnik i predşestvennik > y

halife > halif > halif

halifelik > halifat > halifat, halifatlık

halk oylaması > y

halkoyu > referandum > referandum (ayratın vacıp dövlät meselesini çözmekde ehli halkıñ pikirini bilmek için sorag geçirme, ses berdirme)

han > han > han

¹⁵ giray: Kırım Hanlarına ve han ailesinden olan prenlere verilen unvan (TS 2005: 762).

¹⁶ glasnost: Açıklık politikası (TS 2005: 767).

hanlık > hanskoye pravleniye, hanskaya vlast' > y
 harbî > voyenniy > harbi
 harem ağası > çyorniy yevnuh > y
 harem kâhyası > upravlyayuşçiy delami garema > y
 hariciye > inostrannih > y
 hariciyeci > rabotnik ministerstva inostrannih del > y
 hariciye nazırı > ministr inostrannih del > dışarı işler ministri
 haseki > haseki (pridvorniy sultana) > y
 haysiyet divanı > sud çesti > namıs sudı
 hazırun > prisutstvuyuşçiy > gatnaşyanlar
 hazırın cetveli > y
 hedef kitle > y
 hegemonya > gegemoniya, glavenstvo > gegemoniye, yolbaşçılık, ilkinçilik
 heyet > komissiya, komitet > komissiya, komitet
 hıdiv¹⁷ > hıdiv (gubernator Egipta) > y
 hıdivlik > gubernatorstvo Egipta > y
 hilafet > halifat > halifat, halifatlık
 hilafetçilik > y
 hizip > gruppirovka > topar, toparlanışık, toparçılık
 hizipçi > y
 hizipçilik > y
 hüküm > zakonnost' > kanunluluk, kanunılık, kanuna layıklık, kanunı
 hükümet > pravitel'stvo > hükümet
 hükümet darbesi > pravitel'stvenniy perevorot > y
 hükümet erkânı > çlenı pravitel'stva > y
 hükümet kapısı > y
 hükümet komiseri > y
 hükümet konağı > pravitel'stvennoye zdaniye > y
 hükümet merkezi > stolitsa > paytagt, merkez
 hükümdar > monarh, pravitel' > monarh (dövletiñ yalnız hükümdarı), hükümdar
 hükümdarlık > monarhiya > monarh (dövletiñ yalnız hükümdarı)
 hükümran > gospodstvuyuşçiy > agalık edyen, agalık edici, hükümdarlık edyen
 hükümranlık > gospodstvo > hükümdarlık
 hükümsüz > nedeystvitel'niy > hakıkı del
 hünkâr > povelitel' > hükümdar

İ

icra kuvveti > ispolnitel'naya vlast' > yerine yetirici hekimiyet
 icra vekili > ministr > ministr
 iç ağa > y
 iç işleri > vnutrenniye dela > y
 iç oğlanı > imevşiy dostup v garem > y
 iç politika > vnutreniyaya politika > y
 idare > upravleniye > upravleniye, edara
 idareimaslahat politikası > y
 idare meclisi > y
 idari > upravlençeskiy > upravleniye, dolandırış, dolandırıcı

¹⁷hıdiv: Osmanlı Devleti'nde Kavalalı Mehmet Ali Paşa'dan sonra Mısır valilerine verilen unvan (TS 2005: 884).

ihbariye > uvedomleniye, izveşçeniye > habar berme, melim etme, habardar etme
 ihbarname > [ofitsial'noye] uvedomleniye > uvedomleniy; habar
 ihtiyar heyeti > Sovet stareyşin > yaşullar sovyeti
 ihtiyar meclisi > Sovet stareyşin > yaşullar sovyeti
 ihsanühümayun > y
 ihtilal > revolyutsiya > revolyutsiya
 iktidar > sila > güyç, kuvvat, abray
 ikametgâh ilmühaberi > vid na jitel'stvo; razreşeniye na jitel'stvo > y
 ikametgâh kağıdı > vid na jitel'stvo > şahsı şahadatnama
 ilbay > gubernator > gubernator (kebir koloniyalardakı yokarı vezipeli adam)
 ilçebay¹⁸ > podpolkovnik > podpolkovnik
 ilhan > han, imperator > han, imperator
 ilhanlık > imperiya > imperiya
 ilmühaber "hal kağıdı" > [pismennoye] udostovereniye > şahadatnama
 imparator > imperator > imperator
 imparatoriçe > imperatritsa > imperator ayal; imperatoriñ ayalı
 imparatoriçelik > y
 imparatorluk > imperiya > imperiya
 imza çizelgesi > y
 imza kağıdı > y
 infisah > rasstroystvo > bozma, dargatma
 inha > izveşçeniye > hat, izveşçeniye
 intihabat > viborı > saylavlar
 intihap > vibor > saylama, seçme
 inzibat > distsiplina > düzgün-nızam, düzgün-tertip
 inzibati > distsiplinary > düzgün-nızam, düzgün-tertip
 inzibatsız > nedistsiplinirovanny > tertipsiz, düzgün-tertipsiz
 irsaliye > nakladnaya > nakladyon
 iskân > vodvorenıye; poseleniye > yerleşdirme, caylaşdırma
 iskân belgesi > y
 istida > pros'ba, hodataystvo > hayış, arza
 istidaname "resmi bir makama yazılan dilekçe yazısı" > proşeniye > arza
 istifaname > proşeniye (zayavleniye) ob uvol'nenin (otstavke) > y
 istiklal > nezavisimost' > özbaşdaklık
 istimlak > rekvizitsiya > rekvizitsiya (dövletiñ ya-da harbi hekimiyetleriñ hacatları için zor edip almaklık, mecburı suratda almaklık)
 işari oy > y
 iş bırakımcı > y
 iş bırakımı > zabastovka > iş taşlayış
 işgüder > poverenny v delah > işler manıyan hemişelik vekil
 işgüderlik > doljnost' (zvaniye) poverennogo v delah > y
 ita emri > order > order
 izinname > razreşeniye > rugsat

K
 kabine > kabinet > kabinet
 kabuk yönetim > y

¹⁸ İlçebay: Kaymakam (TS 2005: 953).

kadastro > kadastr > yazgı
 kakafa kağıdı > metriçeskoye svidetel'stvo > metrik şahdatnama
 kafa koçanı > metriçeskoye svidetel'stvo > metrik şahdatnamademe ilerlemesi > y
 kağan > kagan; han > kagan, han
 kağanlık > kaganat > kaganat
 kamarilla > kamaril'ya > kamaril'ya (patışa köşkünde devlet işlerini özlerini şahsı
 behbitlerine layık dolandıran adamlar toparı)
 kamu > obşçestvo > cemgiyet
 kamu düzeni > y
 kamu güvenliği > y
 kamu hizmeti > bıtovıye usluga > y
 kamu idaresi > y
 kamu kesimi > y
 kamu kurumu > obşçestvennaya organizatsiya > obşçestvenniye organizatsii cemgiyetçilik
 guramaları
 kamulaştırılma > y
 kamulaştırma > y
 kamuoyu > obşçestvennoye mneniye > cemgiyetçiliğin pikiri
 kamu personeli > y
 kamu sağlığı > y
 kamu sektörü > gosudarstvenniy sektor (ekonomiki) > devlet sektörü
 kamusal > obşçestvenniy > cemgiyet, cemgiyetçilik
 kamusal alan > y
 kamusallaşma > obobşçestvleniye > umumılaştırma, cemgiyetleşdirme, kollektivleşdirme
 kamu yönetimi > y
 kamutay¹⁹ > Velkoye Natsional'noye Sobraniye Turtsii > y
 kanton > kanyon > kanton (kebir yurtlarda administrativ-territorial birlik)
 kapalı rejim > y
 kapı ağası > naçal'nik nad belımi yevnuhami v sultanskom dvortse; starşiy sluga > y
 kapı çuhadarı > posıl'nıy çinovnik dlya poruçeniy > y
 kapı halkı > voyennaya gvardiya paşi > y
 kapı kâhyası > ofitsial'nıy predstavitel' vilayeta pri tsenral'nom pravitel'stve > y
 kapı kethüdası > y
 kapı kulu > pridvornıy slujitel' > y
 kapı oğlanı > melkiy agent; posıl'nıy > y
 kapıcı > privratnik > dervezeban, gapı garavulı
 karabinyer > karabiner > karabiner (İtaliyada candart)
 kararname > reşeniye > karar çıkarma
 kardeş parti > y
 karşı oy > y
 Kaymakam > podpolkovnik > podpolkovnik
 kayser > tsezar', kesar' > tsezar' (Gadımı Rim ve Vizantiya imperatorlarınıñ tutulı ve şol
 tutulı göteren şahs), kesar' (gadımı imperatorlarınñ tutulı)
 kayzer > y
 katılımcı demokrasi > y
 Kemalizm > kemalizm > y

¹⁹ kamutay: Türkiye Büyük Millet Meclisinin genel kurulu (TS 2005: 1055).

kırmızı oy > y
 kızılma > peredayuşçiy ideyu pantyurkizma > y
 kızır > pomoşçnik sel'skogo starostı > y
 koalisyon > koalitsiya > koalitsiya (umumı bir maksada yetmek üçin dövletleriñ, partiyalarıñ ve ş. m. ılalaşığı, soyuzu, birleşigi)
 koalisyon hükümeti > y
 kocabaşı > sel'skiy starosta > y
 komisyon > komissiya > komissiya
 komite > komitet > komitet
 komünizm > kommunizm > kommunizm
 konfederasyon > konfederatsiya > konfederatsiya (birneçe cemgiyetçilik guramalarıñ ya-da dövletleriñ birleşigi)
 konfederatif > federal'nıy > federatsiya, federativ
 konfedere > y
 konsensüs > y
 konsey > sovet > sovyet
 konsül > konsul > konsul
 kont > graf > graf (barondan yokarı dvoryan tutulu)
 kontes > grafınyaya > grafiñ ayalı (gızı)
 konvansiyon > konventsiya > konventsiya, şertnama
 konvansiyonel > dogorovniy > şertnama
 kopuntu²⁰ > y
 kortej > kortej > kortej, dabaralı yürüş
 kozmopolit > kosmopolit > kosmopolit (kosmopolitizme eyerici)
 kökten dinci > y
 kölemen > voyska > goşunlar
 köy ihtiyar heyeti > y
 köy ihtiyar meclisi > y
 kral > korol' > korol', şa, patışa
 kraliyet > korolevskaya (tsarskaya) vlast' > korol' hekimiyeti
 kripto > y
 kraliçe > koroleva > korol' ayal
 kukla hükümet > marionetoçnoye pravitel'stvo > oynatgı hükümet
 kurul > sovet, komissiya > sovyet, komissiya, komitet
 kuruluş > sozdaniye > gurama, gurma
 kurum > obşçestvo > cemgiyet, gurama
 kurya > y
 Kuvayimilliyeye > Natsional'naya armiya (v period Turetskoy osvoboditel'noy voyını) > y

L

lacivert pasaport > y
 laik > svetskiy, mirskoy > (mirskoy) dün'yevi
 laiklik > sekulyarizatsiya > sekulyarizleme (buthana hem-de monastırıñ emlegini dövlet hayırına geçirme)
 laisizm > y
 Leninci > leninets > leninçi
 Leninist > leninets > leninçi

²⁰ kopuntu: diaspora (TS 2005: 1215).

Leninizm > leninizm > leninizm

liberal > liberal > libaral (liberalizmiñ tarapdarı; liberal partiyaniñ çleni; liberalçılık edyen, liberalçılığa yol beryen)

liberalizm > liberalizm > liberalizm, liberalçılık (feodal-krepostnoyçılık ve burjuaz revolyutsiyaları dövründe burjuaziyanıñ azatlığını ve behbidini goran sıyası ugur)

liman cüzdanı > y

lojman > jil'yo > mesgen, oba, ilatlı yer

lord > lord > lord (Angliyada dvoryanlarıñ iñ yokarı tutulu hem şol tutullı adam)

lordlar kamarası > palata lordov > lordlar palatası

M

majeste > veličestvo > alı hezret

Makyavelcilik > makiavellizm > makiavellizm (maksada yetmek üçin hemme çereleri (zorluğu, aldavçılığı, öldürmekligi) ulanyan sıyasat

Maocu > y

marki > markiz > markiz (kebir Günbatır Yevropa dövlletlerinde graf bilen gertsogiñ arakıgındaki dvoryan tutulu ve şol tutullı adam)

markiz > markiza > markiza (markiziñ ayalı ya-da gızı)

Marksçı > marksist > marksist

Marksist > marksist > marksist

Marksizm > marksizm > marksizm

materyalist > materialist > materialist

materyalizm > materializm > materializm

mebus > deputat > deputat

meclis > medjlis > meclis

meclis araştırması > y

mefkûre > ideya > ideya, esası pikir

mekik diplomasisi > y

melik > korol', tsar > korol', şa, patışa

melike > koroleva, tsaritsa > korol' ayal, patışa ayal

memleket > strana, kray > yurt, ülke, yer

memleketler arası > y

memleketli > jitel', zemlyak > yaşaycı, ildeş, yurtdaş, obadaş

menafiumumiye²¹ > obşçestvenniye interesi > cemgiyetçiliğiñ behbitleri

Menşevik > men'şevik > men'şevik

Menşeviklik > y

merci > kuda obraşçayutsya > y

merkantilist > y

merkantilizm > merkantilizm > merkantilizm (sövda kapitalımıñ peydasını şöhlelendiren XV – XVIII asırlardakı sövda burjuaziyasınıñ ikdısadı sıyasatı)

merkezi idare > y

merkezi ülke > y

merkeziyetçilik > tsentralizm > tsentralizm, merkezçilik

merkezi yönetim > y

merkez parti > y

mesaj > poslaniye > hat

meşrutiyet > konstitutsiya > konstitutsiya, esası kanun

²¹ Menafiumumiye: kamu yararı (TS 2005: 1367).

meşrutiyetçi > konstitusyonniy > konstitusion, konstitutsiya esaslanan
 mihrace > magaradja > magaraca (Hindistanda hökümli knyazların in yokarı tutulu ve şol tutulu alan adam)
 mikado²² > mikado > mikado (Yapon imperatorının tutulu ve şol tutula eye bolan adam)
 militarist > militarist > militarist (militarizmin tarapdarı, militarizm sıyasatını alıp barıcı)
 militarizm > militarizm > militarizm (imperialistik devletlerin yaraglanmak ve urşa tayyarlık ugrundaki reaksion sıyasatı; kapitalistik yurtlarda harbi cenbazların sıyası agalığı)
 millet meclisi > y
 milli eğitim > y
 milli güvenlik > natsional'no-osvoboditel'naya bor'ba > milli azatlık göreşi
 milliyetçilik > natsionalizm > milletçilik, milletparazlık, milletparazçılık
 mirza > mirza > mürze
 monarşi > monarhiya > monarh (devletin yalnız hökümdarı)
 monarşist > monarhist (monarhizm tarapdarı)
 monarşizm > y
 monsnyör²³ > monsin'or > y
 muhalefet partisi > oppozitsionnaya partiya > oppozitsion partiyalar
 muhtar > starosta > starosta, yolbaşçı
 muhtıra > memorandum > memorandum (haysı hem bolsa bir mesele hökümetin garayışını beyan edyen diplomatik dokument)
 mülki idare > grajdanskaya administratsiya > y
 müsavatchı > egalitarist, storonnik egalitarizma > y
 müstemleke > koloniya > koloniya (başga yurtdan, oblastdan göçüp gelenlerin yaşayan yerleri)

N

nasyonal sosyalizm > y
 nasyonalist > natsionalist > milletçi, milletparaz
 nasyonalizm > natsionalizm > milletçilik, milletparazlık, milletparazçılık
 Nazi > natsist > natsist (german faşistik partiyasının çleni, natsizmin çleni)
 Nazizm > natsizm > natsizm (german faşizmi)
 nom > y
 nüfus kaydı > y
 nüfus kesafeti > plotnost' naseleniya > iletin gürlüğü
 nüfus kütüğü > reyestr > reyestr
 nüfus sayımı > perepis' naseleniya > ilet yazuvı
 nüfus tezkeresi > udostovereniye liçnosti > şahs görkezyen şahadatnama, şahsı şahadatnama

O

olağanüstü hal > çrezvıçaynoye polojeniye > adatdan daşarı yagday
 oligarşi > oligarhiya > oligarhiya (antik ve orta asır dövürlerinde bay ve meşhur adamların çekli toparının hekimiyeti ve eyeçiligi; iri monopolistik kapitalin vekillerinin tesirli toparlarının sıyası ve ikdısadı hekimçiligi)
 onur belgesi > y
 onur kurulu > y
 onur üyesi > poçyotniy çlen > y
 ordinaryüs > vışşeye [prepodavatel'skoye] zvaniye v universitetah > ynursal başkan > y

²² mikado: 1. Japon imparatorlarına verilen unvan (TS 2005: 1394).

²³ monsnyör: 1. Hristiyan prenslerine verilen unvan. 2. Hristiyanlıkta yüksek aşamalı din adamlarına verilen unvan (TS 2005: 1407).

ordiplomatik > y
orta elçi > poslannik > vekil
ortaklaşacı > y
ortak yönetim > y
ortanın sağı > oçen' sladkiy kofe > y
ortanın solu > y
otarşi > avtarkiya > avtarkiya (basıbalıcılıklı uruş tayyarlığını görmek için imperialistik devletleriñ milli hocalığı çeklendirmege gönükdirilyen ıkdısadı sıyasatı)
otokrasi > avtokratiya > avtokratiya (çeksiz samoderjaviye hekimiyeti)
otokrat > avtokrat > avtokrat (çeksiz hekimiyetli adam)
otonom > avtonomniy > avtonom
otonomi > avtonomiya > avtonomiya (öz-özünü edara etme, dolandırma)
oturma belgesi > y
oturma izni > y
oturum > zasedaniye > meclis
oy > mneniye > pikir, oy
oy birliğı > y
oy çokluğı > y
oy hakkı > pravo golosa > ses hukugi
oy kağıdı > izbiratel'nıy byulleten' > saylav byulleteni
oy pusulası > izbiratel'nıy byulleten' > saylav byulleteni
oy sandığı > izbiratel'naya urna > saylav urnası

Ö

öğrenci belgesi > y
öğrenci kimliğı > y
önerge > predlojeniye > teklip; durmuşa çıkmagı teklip etme
ön seçim > pervıy tur golosovaniya > y
örfi idare > osadnoye (voyennoye) polojeniye > gabav yagdayı
özerk > avtonomniy > avtonom
öz yönetim > y
özgürlükçü demokrasi > y
özgürlükçülük > y

P

padişah > padişah, sultan > patışa, şa, soltan
padişah divanı > y
pakt > pakt > pakt
Panislamcı > y
Panislamcılık > y
Panturanizm > y
Pantürkizm > pantyurkizm > pantyurkizm
parlamentarizm > parlamentarizm > parlamentarizm (parlamentiñ baştumanlığında devlet sisteması)
parlamenter > parlamentariy > parlamentçi (parlament çleni, parlament işgeri)
parlamento > parlament > parlament
parti > partiya > partiya
partizan > [yarıy] priverjenets, apologet > tarapdar, apologet (biriniñ ya bir zadıñ tarafını tutyan adam)
pasaport > pasport > pasport

pasavan²⁴ > tamojennoye propusknoye svidetel'stvo > y
 paso > besplatnıy proyezdnoy bilet > y
 paşa kapısı > pravitel'stvennoye uçrejdeniye > hükümet edaraları
 payitaht > stolitsa > paytagt
 permi²⁵ > pismennoye razreşeniye > y
 pilot bölge > y
 pogrom > genotsid > genotsid (imperializmiñ ve faşizmiñ ilatıñ bir toparını cins, millet ve din bahanası bilen gırmaklık sıyasatı)
 polemik > polemika > çekişme, cedel, cedelleşme
 politik > politika > sıyasat
 politika > politika > sıyasat
 popülizm > narodniçestvo > halkçılık (Russiyada XIX asırnıñ ikinci yarımında cemgıyetçilik-sıyası hareket)
 posta > poçta; vestovoy, kur'yer > poçta; ışarat berici, habardar edici, kur'yer, hat gatnadıcı
 pratika > karantinnoye svidetel'stvo, karantinny propusk > y
 prens > prints > şazada
 prenses > printsessa > şazadanıñ ayalı, şazadanıñ gızı

R

raca > radja > raja (Hindistanda knyazlık tutulı ve şol tutulı şahs)
 reaya > rayya; hristiane > y
 referendum > referendum > referendum (ayratıñ vacıp dövlät meselesini çözmekde ehli halkıñ pikirini bilmek için sorag geçirme, ses berdirme)
 reform > reforma > reforma
 reisicumhur > prezident respubliki > respublikanıñ prezidenti
 rejim > rejim > rejim, devlet gurluşı, edara ediş usulı
 resmigeçit > y
 resmikabul > [ofitsial'nıy] priyom > kabul edişlik
 rey > mneniye > pikir, oy
 ruhsat > razreşeniye > rugsat

S

sadaret > doljnost' (post) velikogo vizirya, vizirat > y
 sadrazam > sadrazam, velikiy vizir > y
 sağcı > pravıy > sağcı
 sağlık hizmeti > meditsinskoye obslujivaniye naseleniya > ilata meditsina taydan hızmat ediş
 sağlık karnesi > y
 sağlık kurulu > y
 sahip > hozyain, vladelets > hocayın, eye
 sahipkıran > y
 sahiplik > pokrovitel'stvo > goldamaklık, arka durmaklık, hemayat, yaranlık,
 salahiyet > kompetentsiya > kompetentsiya
 saltanat > gospodstvo > hükümdarlık
 saltanatçı > y
 saltanatçılık > y
 salt çoğunluk > absolyutnoye bol'sinstvo > absolyut köpçülik

²⁴ Paravan:Sınırdaş olan ülkelerin sınır bölgeleri içinde oturan kendi vatandaşlarına komşu bölge sınırları içinde kısa süreli dolaşmalarını sağlamak üzere verdiği belge (TS 2005: 1574).

²⁵ permi: 1. Yazılı izin belgesi. 2. Kişilere özellikle dış ticaret için devletçe verilen izin. 3. Tren yolculuklarında kullanılan paso (TS 2005: 1598).

saltçılık > absolyutizm > absolyutizm (yokarı hekimiyetiñ çeksiz derecede bir adam tarafından edara ediliş forması)
sancak beyi > y
sandık çevresi > y
sandık müşahidi > y
sansür > tsenzura > tsenzura (metbugata gözegçilik edyen dövlet edarası)
saray > dvorets > köşk
sarı sendika > y
sarı sendikacılık > y
satrap > y
saylav > delegat, deputat > delegat, deputat
seçici kurul > otboroçnaya komissiya > saylav alıcı komissiya
seçiciler kurulu > y
seçilme hakkı > y
seçim > vıbor, otbor > saylama, seçme
seçim bölgesi > y
seçim çevresi > izbiratel'nıy okrug > saylav okrugı
seçim kampanyası > y
seçim sandığı > y
seçim tutanağı > y
seçim yasağı > y
seçme hakkı > y
seçmen > izbiratel' > saylavçı
seçmen kütüğü > izbiratel'nıy byulleten' > saylav byulleteni
seçmen listesi > izbiratel'nıy byulleten' > saylav byulleteni
sefaret > posol'stvo > ilçihana
sefarethane > posol'stvo > ilçihana
sefir > poslannik, posol > baş ilçi; vekil
sefire > y
sefirikebir > çrezvıçaynıy i polnomoçnıy posol > y
sefirlik > elçilik > posol'stvo > ilçihane
sektör > sektor > sektor (edaranıñ bir bölümi)
sektörel > y
selamlık > tseremoniya sledovaniya sultana v meçet' po pyatnitsam > y
selatin > sultanı > y
selef > predok > urug başı; ata-babalar
selfdeterminasyon > y
senato > senat, parlamnet > senat (gadımı Rimde: dövlet sovyeti, yokarı organ upravleniyesi; patışa Russiyasında: yokarı sud-adminidtrativ edarası; ABŞ-da, frantsiyada ve kebir beyleki dövletlerde kanun çıkarıcı yokarı palata)
senatör > senator > senator (senatiñ çleni)
senatörlük > y
sendik > platnıy upolnomoçennıy > y
sendika > profsoyuz > (professional'nıy soyuz) profsoyuz (professional' soyuz)
sendikacılık > profsoyuznoye dvijeniye > y
sendikalist > y
senyör > sin'or > sin'or (İtaliyada – aga, cenap)
senyörlük > y

ser > starşıya > starşiy, naçal'nik, başlık
 serf > krepostnoy [krestyanin] > krepostnoy
 sertifikasyon > y
 servis > slujba > gulluk
 sevkülceş > strategiya > strategiya
 sıkı denetim > y
 sıkı düzen > distsiplina > düzgün-nizam, düzgün-tertip
 sıkıyönetim > osadnoye polojeniye > gabav yagdayı
 sınır > granitsa > serhet
 sınır boyu > y
 sınır dışı > y
 sınır kapısı > y
 sınır ötesi > y
 sınırsız yetki > y
 sicil > reyestr > reyestr
 sigorta > strahovaniye > strahovaniye
 sigorta poliçesi > y
 sigorta primi > strahovaya premiya > y
 sirküler > tsirkulyar > buyruk, hüküm (garaşlı edaralara ibirilyen direktiva)
 sivil > grajdanskiy > grajdanlık
 sivil idare > y
 sivilize > y
 sivillik > tsivil'nost' > y
 sivil polis > y
 sivil savunma > y
 sivil toplum kuruluşu > y
 sivil toplum örgütü > y
 sivil yönetim > y
 siyasa > politika > siyaset
 siyasal > politiçeskiy > siyasi
 siyasal parti > y
 siyaset > politika > siyaset
 siyaset meydanı > y
 siyasetçi > politik > siyasetçi
 siyasi > politiçeskiy deyatel' > siyasi işger
 siyasi ambargo > y
 siyasi coğrafya > y
 siyasi harita > y
 siyasi parti > y
 siyasiyat > politika > siyaset
 slogan > lozung > lozung, şıgar
 sol eğilimli > y
 solcu > levıy > çep, çepçilik
 solculuk > levizna > çepçilik
 soruşturma > dopros > sorag
 sosyal demokrat > sotsial-demokrat > sotsial-demokrat (sotsial-demokratiyaniñ tarapdarı,
 sotsial-demokratik partiyanıñ çleni)

sosyal demokrasi > sotsial-demokratiya > sotsial-demokratiya (halkara işçiler hareketindeki
 siyasi ugur)
 sosyal devlet > y
 sosyalizm > sotsializm > sotsializm
 sovhoz > sovhoz > sovhoz
 soykırım > genotsid > genotsid (imperializmiñ ve faşizmiñ ilatıñ bir toparını cins, millet ve
 din bahanası bilen gırmaklık siyaseti)
 soydaş > odnoplemennıy > bir taypalı, taypadaş
 soydaşlık > y
 soylu > znatnıy > han-begler, barlı topar
 soylu erki > y
 soyluluk > znatnost' > han-beglik, barlılık
 sömürge > koloniya > koloniya
 sömürgeci > kolonizator > kolonizator; kolonist
 sömürgecilik > kolonizatsiya > koloniyalaştırma (bir yurdı zorluk bilen koloniya övürme,
 bakna etme; yurduñ çetlerindeki boş yerlere ilat göçürüp getirme)
 sömürü > ekspluatatsiya > ekspluatatsiya
 sömürücü > ekspluatatorskiy > ekspluatator
 sömürücülük > ekspluatatsiya > ekspluatatsiya
 sör > sestra (katoliçeskaya monahinya) > sestra
 sözlü soru önergesi > y
 sulta > vlast' > hekimiyet; hökmürovanlık
 sultan > sultan, monarh > soltan, monarh (dövletiñ yalnız hökümdarı)
 sultan efendi > y
 sultan kethüdası > y
 sultani > sultanskiy > soltan
 sultanlık > gospodstvo, verhovnaya vlast' > hökümdarlık, yokarı hekimiyet
 sultanoğlu > y
 sürre > syurre > y
 sürre alayı > y
 sürre emini > y
 Ş
 şah > şah, gosudar' > şa, patışa
 şahane > potsarski > y
 şahıs > litso, osoba > şahs
 şahlık > tsarstvo > patışalık, hökümdarlık
 şahne²⁶ > y
 şahsi > liçnıy > şahsı
 şahsiyat > liçniye dela; intimniye dela > y
 şahsiyet > liçnost' > şahsiyet
 şahsölye > kantsler > kantsler (revolyutsiyadan öñki Russiyada yokarı grajdan çini; Günbatır
 Yevropanıñ kebir dövletlerinde yokarı vezipelerden biri)
 şahsöyelik > post ili doljnost' kantslera > y
 şatır > y
 şehremaneti > staroye nazvaniye munitsipaliteta Stambula i Ankari > y

²⁶şahne: Anadolu ve İran'da devlet kurmuş halklarda devlet görevlisi (TS 2005: 1842).

şehremini > prefekt > prefekt (Gadımı Rimde, Frantsiyada ve başga kebir yurtlarda administrativ ve harbi gullukçılara dakılan at)
 şehriyar > monarh, gosudar' > monarh (dövletin yalnız hökümdarı)
 şehzade > tsareviç > şazada, patışa oğlu
 şehzadelik > y
 şerefiye > y
 şerif > y
 şeyhülislam kapısı > upravleniye şeyhul'-islama > y

T

taahhütlü mektup > zakaznoye pis'mo > zakazyon hat
 taahhütnama > kontrakt > kontrakt, şertnama
 tabi > poddanniy > tabın, rayat
 taç giyme töreni > koronatsiya > tagtda oturmaklık, teç geydirmeklik
 tahrirat > ofitsal'nıye bumagi; delovaya perepiska > y
 tahrirat katibi > sekretar' kantselyarii > kantselyariyanın sekretarı
 takım erki > oligarhiya > oligarhiya (antik ve orta asır dövürlerinde bay ve meşhur adamların çekli toparının hekimiyeti ve eyeçiligi; iri monopolistik kapitalın vekillerinin tesirli toparlarının sıyası ve ıkdıadı hekimçiligi)
 talimat > instruktsiya > instruktsiya
 talimatname > direktiva > direktiva
 tamim > tsirkulyar > buyruk, höküm (garaşlı edaralara ibirilyen direktiva)
 tanzifat > uborka ulits > y
 tanzifat vergisi > nalog za uborku ulits > y
 Tanzimat > Tanzimat (politiçeskiye reformı 1839 goda i epoha, svyazannaya s provedsniyet v jizn' etih reform) > y
 Tanzimatçı > reformist (storonnik politiçeskih reform 1839 goda) > reformist (reformizmiñ tarapdarı)
 tapu kütüğü > y
 tapu sicili > kadastr > yazgı
 tarh²⁷ > oblojeniye > salgıt salma
 tatbik imzası > y
 tatbik mührü > liçnaya peçat' > y
 tatil > pererıv > arakesme
 tayin > opredeleniye > yerleşdirme
 tebaiyet > povinoveniye > tabınlık, tabın bolmaklık
 tebligat > soobşçeniya, svodki > maglumat, doklad
 teftiş > reviziya > reviziya, barlag, derñev, barlamaklık, derñemeklik
 teftiş heyeti > y
 teftiş kurulu > revizionnaya komissiya > derñev komissiyası
 teftiş raporu > y
 tekaüt > otstavka > otstavka
 tekel > monologiya > ykaütlük > otstavka > otstavka
 tekfur > pravitel'; vlastelin (okruga, rayona v Vizantsikoy imperii) > hekim
 tekfurluk > y
 tek liste > y
 teknik şartname > y

²⁷ tarh: vergi koyma (TS 2005: 1907).

teknokrasi > y
teknokrat > y
teknokratçılık > y
tek partili > y
telefon diplomasisi > y
telgrafhane > telegraf > telegraf, telegraf edarası
telin mitingi > y
tellaliye resmi > y
temel harf > y
temelli senatör > y
temiz kağıdı > y
temsilci > predstavitel' > vekil
temsilcilik > predstavitel'stvo > vekillik, vekilçilik
teokrasi > teokratiya > teokratiya (sıyası hekimiyet ruhanlarıñ elinde bolan edara ediş forması)
teşkilat > organizatsiya > gurama, edara
tevki > monogramma sultana; sultanskiy ukza > y
tevliyet > naznaçeniye (kogo.l.) popeçitelem (opekunom) nad vakufnım imuşçestvom; obyazannosti popeçitelya (opekuna) nad vakufnım imuşçestvom > y
tezkere > zapiska > hat, nama
tımâr > len > len (feodalizm dövründe nesilden-nesle geçyen yer-mülk; bu yer-mülk vassala harbı gulluğı ve başga hızmatları yerine yetireni üçin berlipdir; şol yer-mülkden yıgnalıyan salgıt)
tiran > tiran > tiran (gadımı Gretsiyada-hekimiyeti zorluk bilen ele alan şahs; zalım hökümdar, rehimsiz hökümdar)
toplantı > sobraniye > yıgnak
toplumculuk > sotsializm > sotsializm
toplu sözleşme > kollektivnyy dogovor > kollektiv şartnama
toprak köleliği > y
torba kadro > y
totalitarizm > y
totaliter > totalitarniy > totalitar (terrorizm demokratik azatlığı, şahsı hukukları güyç bilen basyan)
tören düzeni > y
triptik > triptih > triptih
tuğra > tugra (monogramma sultana) > y
tuğrakeş > çinovnik > çinovnik
tuğrakeşlik > y
tura > tugra (monogramma sultana) > y
tutanak > protokol; akt > protokol şartnama aktı; akt
tüzük > ustav > ustav
U
ucuz halkçılık > y
uç beyi > pravitel' pograniçnoy oblasti > y
uç beyliği > y
ulufe > jalovaniye (soderjaniye) yanıçara > y
ulusal ekonomi > y
ulusal gelir > y

ulusçu > natsionalist > milletçi, milletparaz
ulusçuluk > natsionalizm > milletçilik, milletparazlık
uluslar arası > internatsional'nıy > halkara, internatsional
uluslararasıcı > internatsionalist > internatsionalist (internatsionalizmiñ tarapdarı)
uluslararasıcılık > y
umumi af > vseobşçaya amnistiya > y
umumi efkar > obşçestvennoye mneniye > cemgıyetçılığın pikiri
umumi heyet > assambleya > assambleya
umumi katip > general' > general'nıy sekretar' > baş sekretar'
umumi kongre > y
umumi vekaletname > y
uray > y
uygulanabilirlik raporu > y
uzlaştırma kurulu > y
uzluk > iskusstvo > ussatlık, çeperlik

Ü

üçüncü dünya ülkeleri > y
ülke > strana, kray > yurt, ülke, yer
ülkeler arası > y
ülkesel > y
ülkesellik > y
ültilatom > ul'timatım > ul'timatım (aygıtlı talap edici diplomatik nota)
ümera > povelitel' > hökümdar
üniter > storonnik tsentralizatsii > y
üniversal > mirovoy, vsemirnyy > dünya, elem, cahan, bütündünye, cahan
üniversalizm > y
üsera > plennyıy > esir
üst > starşiy > starşiy, yokarkı
üye > çlen > çlen, agza
üye tam sayısı > y
üyelik > çlenstvo > çlenlik, agzalık
üyelik aidatı > y

V

vali > gubernator > gubernator (kebir koloniyalardakı yokarı vezipeli adam)
valide sultan > mat' sultana > y
valilik > zvaniye (doljnost', post) vali > y
varide > vhodyaşçiye bumagi (dokumentı) > y
varsıl > bogatıy > bay, barlı, dövletli
varsıl erki > y
varsıllık > bogatstvo > baylık, dövlet
vekâlet > ministerstvo > ministrlik
vekil > ministr > ministr
vekillik > post ministra > y
veliaht > naslednik prestola > y
veliahtlık > nasledovaniye prestola > y
vergi > nalog > salgıt
vergi bağışıklığı > y
vergi beyannamesi > y

vergi dilimi > y
 vergi iadesi > y
 vergi kaçağı > y
 verile emri > y
 vesayet > opeka, opekunstvo > hossarlık, hossarlık borcu
 veto > veto > veto, gadagan ediş
 vezaret > ministerstvo > ministrlik
 vezir > vizir' > vezir
 veziriazam > velikiy vizir' > Beyik vezir (soltan Türkiyesinde birinci ministr)
 vezirlik > zvaniye ili post vizirya > y
 vikont²⁸ > y
 vikontes²⁹ > y
 vilayet > guberniya > guberniya
 vilayet binası > y
 viskonsül > vitse-konsul > vitse-konsul
 vize > viza > viza
 volontarizm > volyuntarizm > volyuntarizm (tebigatdaki ve cemgıyetdeki ob'yektiv kanunılığı ve zerurlığı inker edyen reaktсион idealistik ugur; ob'yektiv şertleri ve kanunılığı inker edyen sub'yektivistik kararlar)
 voyvoda > voyevoda > voyevoda (köne Russiyada: goşuñ hem-de şeher, okrug naçal'nigi)
 voyvodalık > voyevodstvo > voyevodalık (voyevodanıñ derecesi ve vezipesi)
 vükela > ministrı > y
 vüzera > vizir' > vezir

Y

yabancı > çujoy > yat adam, keseki adam
 yabgu > y
 yad erklik > vlast' çujezemtsev, pravleniye inostrantsev > y
 yalnızıcı > izolyatsionist > izolyatsionist (izolyatsionizmiñ tarapdarı)
 yalnızcılık > izolyatsionizm > izolyatsionizm (dövletiñ halkara konfliktlerine gatişmazlık sıyasatı)
 yangın sigortası > y
 yardım sandığı > y
 yarı başkanlık > y
 yarı resmî > y
 yarkurul > komissiya > komissiya, komitet
 yarlık > yarlık > sılag hatı (Orta asır mongol ve türk hekimleriniñ sılag hatı)
 yasa > zakon > kanun
 yasama dokunulmazlığı > y
 yasama dönemi > y
 yasama kurulu > parlament > parlament
 yasama meclisi > y
 yasama organı > zakonodatel'nıy organ > kanun çıkaryan organ
 yasama yetkisi > y
 yasama yılı > y
 yaşam güvencesi > y
 yaşam sigortası > y

²⁸ vikont: Batı ülkelerinde baron ile kont arasında bir soyluluk unvanı (TS 2005: 2093).

²⁹ vikontes: Kadın vikont veya vikont karısı (TS 2005: 2093).

yaş haddi > predel'nıy vozrast > y
yaş sınırı > y
yayılmacı > y
yayılmacılık > y
yazıla > y
yazılı bildirim > y
yazılı emir > pis'mennıy prikaz > y
yazılı soru önergesi > y
yerel yönetim > mestnoye upravleniye > y
yerinde yönetim > y
yerinden yönetici > y
yeşil kart > y
yeşil oy > y
yeşil pasaport > y
yeterlik sınavı > y
yeterlik belgesi > y
yeter sayı > kvorum > kvorum (yıgnaga zerur gatnaşmalılarıñ sanı)
yetke > svyatost' > keramatlılık, gudratlılık
yetki > kompetentnost' > dolı ıgtıyarlılık, dolı hukuklılık
yoksulluk belgesi > y
yönerge > direktiva, instruktsiya > direktiva, instruktsiya
yönetici > rukovoditel' > yolbaşçı, başlık
yöneticilik > rukovodstvo > yolbaşçılık
yönetim > upravleniye > upravleniye, edara
yönetim kurulu > administrativniy sovet > y
yönetim yeri > y
yönetimsel > upravlençeskiy > upravleniye
yönetmelik > instruktsiya > instruktsiya
yönetmelik > administrativniy > administrativ
yurt bilgisi > krayevedeniye > ülkeni övreniş
yurttaşlık bilgisi > y
yuvarlak masa toplantısı > soveşçaniye za kruglım stolom > y

3.2. Toplum

A

Abaza > abhazets > abhaz
Abdal > abdal, prodyaçiy derviş > y
aborjin > y
Acar > y
Acara > y
Acem > pers > pars
acemi ağası > y
adalı > ostrovityanin > adalı adam, adada yaşayan adam
Afgan > afganets > ovgan
Afganlı > afganets > ovgan
Afrikalı > afrikanets > afrikalı
Afşar > afşarı (nazvaniye tyurkoyazıçnoy narodnosti, projivayuşçey na severe İrana i yuge Anatolii) > y

ahali > naseleniye > ilet
 Ahıska Türkleri > y
 aile > sem'ya, semeystvo > maşgala; öycük, ocak
 Alayuntlu > y
 Alkaevli > y
 Alman > nemets > nemets
 Amerikalı > amerikanets > amerikan, amerikalı
 Amerikan > amerikanets > amerikan, amerikalı
 Anadolu > anatoliets > y
 Anglolalı > y
 Anglosakson > anglosaks > y
 Arap > arab > arap
 Arjantinli > argantinets > y
 Arnavut > albanets > alban, albaniyalı
 Arnavutluk > y
 Asyalı > urojenets (jitel') Azii > y
 aşiret > [koçevoye] plemya > taypa
 avam > narod > halk
 Avar > avarets > avar
 Avrupalı > yevropeyets > yevropalı
 Avşar > afşarı (nazvaniye tyurkoyaziçnoy narodnosti, projivayuşçey na severe İrana i yuge Anatolii) > y
 av tezkeresi > razreşeniye (svidetel'stvo) n
 Azerbaycanlı > azerbaydjanets > azerbaycan
 Azeri > azerbaydjanskiy > azerbaycan
 azınlık > men'şinstvo > azlık, az bölegi

B

Balkanlı > balkanskiy > y
 Balkar³⁰ > y
 Baltık > y
 Bangledeşli > y
 barhana > bol'şoy zabroşenniy postayalıy dvor; karavan s gruzom > y
 Başkurt > başkir > başgirt
 Batılı > zapadnyy > günbatarda yerleşyen
 Bavyeralı > y
 Bayındır > y
 Begdili > y
 Belçikalı > y
 Berberi > berber > berberler (Demirgazık Afrika yurtlarında yaşayan halklar)
 Beyaz Rus > y
 bolıçe > yevreyka > y
 Bolivyalı > y
 Boşnak > bosniyets > y
 Bulgar > bolgarin > bolgar, bolgariyalı
 Bügdüz > y

C

³⁰ Balkar: Balkar bkz. Balkarlar: Kabardin-Balkar toplumunun bir kısmını oluşturan Türk soylu halk (TDDS I 2015: 116).

Cenevizli > genuezets > y

Cermen > germanets > germanlar (merkezi, günbatar ve günorta-günbatar yevropada yaşan gadımı taypaların umumı adı)

Cezayirli > aljirets > aljir, aljirli

Ç

çar > tsar' > patışa, şa

Çavuldur > y

Çeçen > çeçenets > çeçen

Çek > çeh > çeh

Çekoslavak > çehoslovatskiy > y

Çepni > y

Çerkez > çerkes > çerkes

Çıfit > yevrey, nudey > yevrey, musayı

Çigan > y

Çiğil > y

Çinli > kitayets > hitaylı

Çuvaş > çuvaş > çuvaş

D

dağlı(I) > gornets, gornıy jitel' > y

Danimarkalı > datçanın > daniyalı, daniyalı adam

Dodurga > y

Doğulu > vostoçnıy > Gündogar

Döger > y

Dürzi > podlets, nerodyay > y

E

efendi > sudar > cenap, aga

Eğmür > y

ekalliyet "azınlık" > men'şinstvo > azlık, az bölegi

el > narod; strana, kray > halk, millet; yurt, ülke, yer

Endonezyalı > y

Ermeni > armyanın > ermeni

esnaf loncası > y

eşraf > znat > han-begler, barlı topar

Eti > hettı > y

Eskimo > eskimos > eskimos

Etiyopyalı > y

Eymür > y

F

Fars > pers > pars

Faslı > marokkanets > marokkolı

Felemenk > Niderlandtsı > niderlandiyalılar (niderlandiyanın esas ılatını düzyen halk)

Felemenkli > Niderlandets > niderlandiyalı

Fenikeli > finikiyets, finikiyanin; finikiyskiy > y

Filipinli > y

Filistinli > jitel' Palestını > y

Fin > fini > fini

Finlandiyalı > fini > fini

Flaman > flamandets > flamandiyalı

Fransız > frantsuz > frantsuz

Fürs > persî > parslar (Eyranîñ esasî iletinî düzyen halk)

G

Gabonlu > y

Gagavuz > gagauz > gagauz

Ganalı > y

geri kalmış > nerazvitıy > dolı ösmedik; ıza galan

global > global'nıy > global, hemme taraplayın, ehil zadı öz içine alyan

Gineli > y

Gotlar > y

göç > pereseleniye > göçme, göçüp barma

göçebe > koçevnik > çarvalar, göçüp-gönüp yöryen halk

göçer > koçevoy > çarva, göçüp-gönüp yöryen

göçerkonar > koçevoy > çarva, göçüp-gönüp yöryen

göçmen > emigrant > emigrant

göçmenlik > emigratsiya > emigrirleme, emigratsiya etme, emigratsiya

Göktürk > golubiye Tyurki (tak nazıvayutsya v turetskoy istoričeskiy literature drevnetyurkskiye altayskiye plemena) > y

Grek > grek > grek

guru > y

güneyli > yujanin > günortalı adam, günortada yaşayan adam

Gürcü > gruzin > gruzin

H

Habeş > efiop > efiop

Habeşî > efiopskiy > efiop

Hadımağası > glavniy yevnuh > y

Hakas³¹ > y

Halaç > y

halk > narod > halk

halka dönük > y

halka dönüklük > y

halkevi > narodniy dom > y

Hazar > hazarı > hazarlar (Gündogar Yevropada IV asırda dören türk dillerinde gürleyen halk)

Helen > y

Hırvat > horvat > horvat

hicret > hidjra (begstvo Muhammeda iz Mekki v Medini) > hicri (Muhammediñ Mekgeden Medine gaçıp giden vıgrından, yagnı 622-nci yılñ sentyabrından hasaplanyan musulman yıl hasabı)

Hindu > indus > indus

Hint-Avrupa > y

Hintli > indiyets > hindi

Hitit > hetti > y

Hollandalı > gollandets > gollandiyalı

Honduraslı > y

Horasanlı > y

³¹ Hakas: Hakas bkz. Hakaslar: Hakasya'nın esas nüfusunu oluşturan Türk soylu halk (TDDS I 2015: 539).

Hotanto > y

hüviyet > liçnost' > şahs

hüviyet cüzdanı > udostovereniye liçnosti > şahs görkezyen şahadatnama, şahsı şahadatnama

I

İraklı > jitel İraka > y

İ

İbrani > iudey > iudey

imarethane > blagotvoritel'noye zavedeniye; blagoustroyennost' > abadanlaşdırılanlık, gurnalanlık, abat edilenlik

İngiliz > angliçanın > iñlis

inkılap > revolyutsiya > revolyutsiya

İranlı > pers, iranets > pars, eyranlı

İrlandalı > irlandets > irlandiyalı

İskandinav > y

İskandinavyalı > skandinav > skandinaviyalı

İskitler > skif > skif

İskoç > y

İskoçyalı > şotlandets > şotlandiyalı

İslav > slavyanın > slavyan

İsloven > slovenets > sloven

İspanyol > ispanets > ispaniyalı

İsrailli > izrail'tyanın > ısrayıllı

İsveçli > şved > şved

İsviçreli > şveysarets > şveysariyalı

İtalyan > ital'yanets > italyalı

J

Japon > yaponets > yapon, yaponiyalı

K

Kafkasyalı > kavkazets > kavkazlılar (Kavkazda yaşayan halklar)

Kamerunlu > y

Kanadalı > y

Karaçaylı > y

K Karadağlı > çernogorets > çernogoriyalı

Karahanlı > y

Karaim > karaim > karaim

Kargın > y

Karluk > karluiki (tyurkskoye plemya) > y

Kayı > y

Kazak > kazah > gazak

Kınık > yara Evli > y

kırsal nüfus > y

Kıpçak > kıpçak > y

Kıpti > tsıgan > tsıgan

Kırgız > kirgiz > gırgız

Kırımli > jitel' Kırımı > y

Kızık > y

Kızılderili > krasnokojiy > gızıl tenli

kitle > massa > toplum

klan > klen, rodoval obşçina > urugçılık obşçinası

klas > klass > sınıp

klerikalizm > y

koloni > koloniya > koloniya (başga yurtdan, oblastdan göçüp gelenleriñ yaşayan yerleri)

konargöçer > y

Kongolu > y

Köktürk > y

kölelik düzeni > rabovladel'çeskiy stroy > gul eyeçilik gurluşı

Kuman > y

Kumandı > kumandintsı > y

Kumuk > kumık > gumuk

Kurama > y

Kuveytli > y

Kübalı > y

Kürt > kurd > kürt

L

Lapon > y

Latin > latin > y

Laz > laz > laz

Leh > y

Letonyalı > latış > latışlar (Latviya SSR-niñ esası ilatı)

Lib Lübnanlı > livanets > livanlı

M

Macar > mad'yar, vengr > vengr

Madagaskarlı > y

maderşahi > matriarhal'nıy > matriarhal

Makedon > y

Makedonyalı > makedonets > makedoniyalı

Malezyalı > y

Malkar > y

Maltalı > y

Mançu > man'çjur > mancur, mancur adam, mancuriyalı adam

mankurt > y

mařer > obşçestvo > cemgiyet

medeniyet > tsivilizatsiya > tsivilizatsiya (cemgiyetçilik-ıkdıadı formatsiya tarapından gazanılan cemgiyetçilik ösüşüñ ve maddı medeniyet derecesi)yalı > libiyets > y

Meksikalı > y

Memluk > mamelyuk > y

Mesket Türkleri > y

Mısırlı > jitel' Egipta, egiptiyanin > y

milel > natsiya > millet

millet > natsiya > millet

milletlerarası > mejdunarodniy, internatsional'nıy > halkara, internatsional

milli hüviyet > y

milli kimlik > y

milli marş > y

milli mücadele > y

milli müdafaa > y
 milli savunma > y
 milli takım > sbornaya komanda [stranı] > yığındı komanda
 milliyetçi > natsionalist > milletçi, milletparaz
 misakımilli > y
 moda > moda > moda, yoñ bolan zat
 modern > sovremenniy > dövürdeş
 Moğol > mongol > mongol
 Moldovalı > y
 monden > mirskoy > dünyevi
 Moritanyalı > y
 Moskof > moskal', moskovit > y
N
 Namibyalı > y
 Nemçe > Avstriya > y
 Nijeryalı > y
 Nikaragualı > y
 Nogay > nogayets > nogay, nogay adam
 Norveçli > norvejets > norvegiyalı
 Nusayri > nusayri > y
 nüfus cüzdanı > udostovereniye liçnosti > şahs görkezeyen şahadatnama, şahsı şahadatnama
O
 Oğuz > Oguz > y
 Osmanlı > poddannıy Osmanskoy imperii, osmanets > y
Ö
 Özbek > uzbek > özbek
P
 Pakistanlı > y
 Panamalı > y
 Paraguayalı > y
 parya > pariya, izgnannik > pariya (Günorta Hindistanda – cemgiyetiñ aşakı zatlagından bolan, ehli hukuklardan mahrum edilyen adam)
 Peçenek > y
 Perulu > y
 Peştü > y
 pigme > pigmey > pigmey (Merkezi Afrikadaki pes boylı taypalarıñ vekili)
 Polonez > polyak > polyak
 Polonyalı > polyak > polyak
 Pomak > pomak (bol'garin, prinyavşiy musul'manskogo) > y
 popülist > y
 Portekizli > portugalets > portugaliyalı
 Prusyalı > prussak > prussak
R
 Rodezyalı > y
 Romalı > rimlyanin > rimli
 Roman > y
 Romanyalı > rumın > rumın
 Romen > rimlyanin > rimli

Rum > grek > grek
Rumelili > jitel Rumelii > y
Rumen > rumın > rumın
Rus > ruskiy > rus
S
Salur > y
Sami > semitskiy > semit
Selçuki > sel'djukskiy > selcuk, selcuklar
Selçuklu > y
Senagalli > y
sınıf > klass > sınıf
sınıfsal > klassoviy > sınıfı; bir sınıpa mahsus bolan
sınıfsız > besklassoviy > sınıpsız
Sırbistanlı > y
Sırp > serb > serb
Sırpılık > y
Sicilyalı > y
Sih³² > y
sineyimillet > y
siyah ırk > neçroidnaya rasa > y
siyahi > negr > negr
Skandinav > Skandinav > skandinaviyalı
Skoç > şotlandets > şotlandiyalı
Slavlar > y
Slovak > slovak > slovak
Slovakyalı > y
Sloven > y
Slovenyalı > y
Somalili > somaliyets, jitel' Somali > y
sosyal > sotsial'nıy > sotsial
sosyal düzen > obşçestvenniy stroy > cemgıyetçilik gurluşı
sosyal faaliyet > y
sosyal gelişme > obşçestvennoye razvitiye > y
sosyal olay > y
sosyal olgu > y
sosyal yaşam > obşçestvenneya jizn > y
sosyal adalet > y
sosyal bünye > y
sosyal hayat > obşçestvenneya jizn > y
sosyal ilişki > obşçestvenniye otnoşeniya > cemgıyetçilik gatnaşıkları
sosyal oluşum > y
sosyal psikoloji > y
sosyal psikolojik > y
sosyal sigorta > sotsial'noye obespeçeniye > sotsial üpcünçilik
sosyal statü > y
sosyal tabaka > y

³² Sih: Hindistan'ın Pencap bölgesinde yaşayan bir topluluk (TS 2005: 1766).

sosyal yapı > y
 sosyal yardım > sotsial'noye obespeçeniye > sotsial üpcünçilik
 sosyalist > sotsialist > sotsialist (sotsializme eyerici; sotsialistik partiyanın çleni)
 sosyalistik > y
 sosyalizasyon > sotsializatsiya > sotsializatsiya, sotsiallaşdırma, sotsialistik mülküne övürme
 sosyete > vıışeye (svetskoye) obşçestvo > ayratın hukuklı adamlar cemgıyeti
 sosyetik > velikosvetskiy > yokarı cemgıyet
 sosyoekonomik > y
 sosyokültürel > y
 Sovyet > Sovet > Sovyet
 soydaş > odnoplemennıy > bir taypalı, taypadaş
 soydaşlık > y
 statü > status > status (halkara hukugında: hukuk yagdayı)
 Sudanlı > sudanets > sudanlı
 Suriyeli > siriyeys > siriyalı
 Sümer > şumer > y
Ş
 Şarklı > jitel' vostoka > y
 Şor > y
T
 tabiiyet > poddanstvo > tabınlık, rayatlık
 Tacik > tadjik > tecik
 Tahtacı > nazvaniye sektantov-şiirov v Anatolii > y
 tanıtma kartı > y
 Tanzanyalı > y
 Tatar > tatarin > tatar
 Tayvanlı > y
 tebaa > poddannıy > tabın, rayat
 Teleüt > y
 Tibetli > y
 Togolu > y
 topluluk > obşçina > obşçina; cemgıyet
 toplum > obşçestvo > cemgıyet
 toplum dışı > y
 toplum polisi > y
 toplum yapısı > y
 toplumdaş > çlen obşçestva, çlen assotsiatsin > y
 toplumlardaş > y
 toplumsal > obşçestvenniy; sotsial'nıy > cemgıyet, cemgıyetçilik; sotsial'
 toplumsal davranış > y
 toplumsal değer > y
 toplumsal denge > y
 toplumsal ilişki > obşçestvenniye otnoşeniya > cemgıyetçilik gatnaşıkları
 toplumsal yapı > y
 toplumsal yardım > y
 toprak kölesi > krepostnoy [krestyanin] > krepostnoy
 töre > obıçay i nraı > adat
 töre cinayeti > y

töre dışı > ne sootnosimiy s ponyatiyamin etiki, nahodyaşçıysya vne sferi etiki > y

töre dışıcılık > uçeniye, otritsayuşçeye zakoni i printsipi morali > y

törel > nravstvenniy; moral'nıy > ahlakı

töresel > nravstvenniy > ahlaklı, ahlak taydan

Tunguz > tungus > tungus

Tunus > y

Tunuslu > jitel Tunisa, tunisets > y

Türk > turok > türk

Türk Cumhuriyetleri > y

Türki³³ > y

Türkistanlı > y

Türkmen > turkmen > türkmene > obıçay i nravı > adat

U

Ugandalı > y

Ukraynalı > ukrainets > ukrain

Ulah > valah > y

ulus > natsiya > millet

ulusal > natsional'nıy > milli

ulusallık > y

Urban > beduinı > beduin, çarva arap

Uruguaylı > y

uygarlık > tsivilizatsiya > tsivilizatsiya (cemgıyetçilik-ıkdıadı formatsiya tarapından gazanılan cemgıyetçilik ösüşıñ ve maddı medeniyet derecesi)

Uygur > uygur

Ü

Ürdünlü > jitel' İordanin, urojenets İordanin > y

üst sınıf > y

üst tabaka > y

V

Vandal > y

vatan > rodina > vatan; il, yurt, doglan yer

vatandaş > grajdanin > grajdanin

vatandaşlık > grajdanstvo > grajdanlık

vatani > y

Venezüelalı > y

Vietnamlı > y

vulgarize > y

Y

yad > çujoy > yat adam, keseki adam

Yakut > yakut > yakut

Yaparlu > y

yarı göçebe > y

yarı göçebelik > y

Yazır > y

Yemen > y

Yemenli > yemenets > yemenliler (Araplardan ve Yemenlilerden ıbarat Yemeniñ ilatı)

³³ Türki: Türk halklarına ait olan, Türk halklarıyla alakalı olan. *Türki diller, Türki halklar* (TDDS II 2015: 389).

Yeni Gine > y
 Yeni Zelandalı > y
 yerli > tuzemets aborigen > tuzemets
 yersiz > neumestniy > yerliksiz
 yetmiş iki millet > y
 yığın kültürü > y
 Yıva > y
 yöre > sreda > sreda; topar
 Yörük > yuryuk (koçevnik v Turtsii) > y
 Yugoslav > y
 Yugoslavyalı > y
 Yunan > grek > grek
 Yunanistanlı > y
 Yunanlı > grek > grek
 yurt > strana, kray > yurt, ülke, yer
 yurtsal > y
 yurttaş > sooteçestvennik > vatandaş
 yurttaşlık > poddanstvo > tabınlık, rayatlık
 yurttaşlık hakları > y

3.3. Kavmi Unsurlar (Milliyet)

A

Abazaca > y
 Acemce > persidskiy yazık > pars dili
 akvam > narodı > halklar
 al bayrak > aloye znamya, yarko krasniy flag > y
 al sancak > yarko krasniy flag > y
 alafraŋga > yevropeyskiy > yevropa deęiřli bolan
 alem > znamya > baydak
 Almanca > nemetskiy yazık > nemets dili
 Altayca > y
 Amerikan İngilizcesi > y
 Amerikanca > po-amerikanski > y
 Arabi > arabskiy > arap
 Aramca > y
 Aramice > y
 Arapça > arabskiy yazık > arap dili
 Araplık > y
 Ari > ariets > ariets
 arma > gerb > gerb
 Arnavutça > albanskiy yazık > alban dili
 Asurca > y
 Asyalılık > y
 Avarca > y
 Avrupalılık > y
 ay yıldız > y
 Azerice > azerbaydjanskiy yazık > azerbaycan dili

B

Balkanlılık > y

Balkarca > y

Baltık dilleri > y

bandıra > ştandard > ştandard (dövlət yolbaşçısınıñ – imperatorıñ, korolıñ, prezidentiñ baran yerinde: köşkte, gemide galdıryan baydağı)

Baskça > y

Başkurtça > y

Batılılık > y

bayrak > flag > baydak

bayrak merasimi > y

bayram alayı > y

Beçene > y

beyaz ırk > yevropeoidnaya (yevraziskaya) rasadövlete garşı opurılışıklı iş alıp baryan adamlar toparı

bostancı ocağı > y

Boşnakça > y

Boşnaklık > y

Bulgarca > bolgarskiy yazık > bolgar dili

Bulgaristanlı > y

Bulgarlık > y

Burundili > y

C

Cermen dilleri > y

Cermence > pragermanskiy yazık > y

Ç

Çağatayca > çağatayskiy yazık > y

çarlık > tsarizm > tsarizm, patışa hökümeti

Çeçence > çeçenskiy yazık > çeçen dili

Çekçe > çeşkiy yazık > çeh dili

Çekoslavakyalı > jiltel' Çehoslovakii > y

Çerkezce > po-çerkeskii > y

Çerkezlik > y

Çıftılık > y

Çince > kitayskiy yazık > hitay dili

Çingen > y

Çingene > tsıgan > tsıgan

Çingenece > tsıganskiy yazık > tsıgan dili

Çingenelik > y

Çuvaşça > çuvaşkiy yazık > çuvaş dili

D

Dağıstanlı > dagestanets > dağıstanlı

Danca > y

dildaş > y

dildaşlık > y

Doğululuk > y

E

ecnebi > inostranets > daşarı yurtlı adam, çet yurtlı adam

ecnebilik > polojeniye inostrantsa (çujezemtsa) > y

fıravun > faraon > faraon (Gadımı Müsür patışalarının tutulu)

Frenk > yevropeyets > yevropalı

İ

İğdir > y

Ş

şopar > y

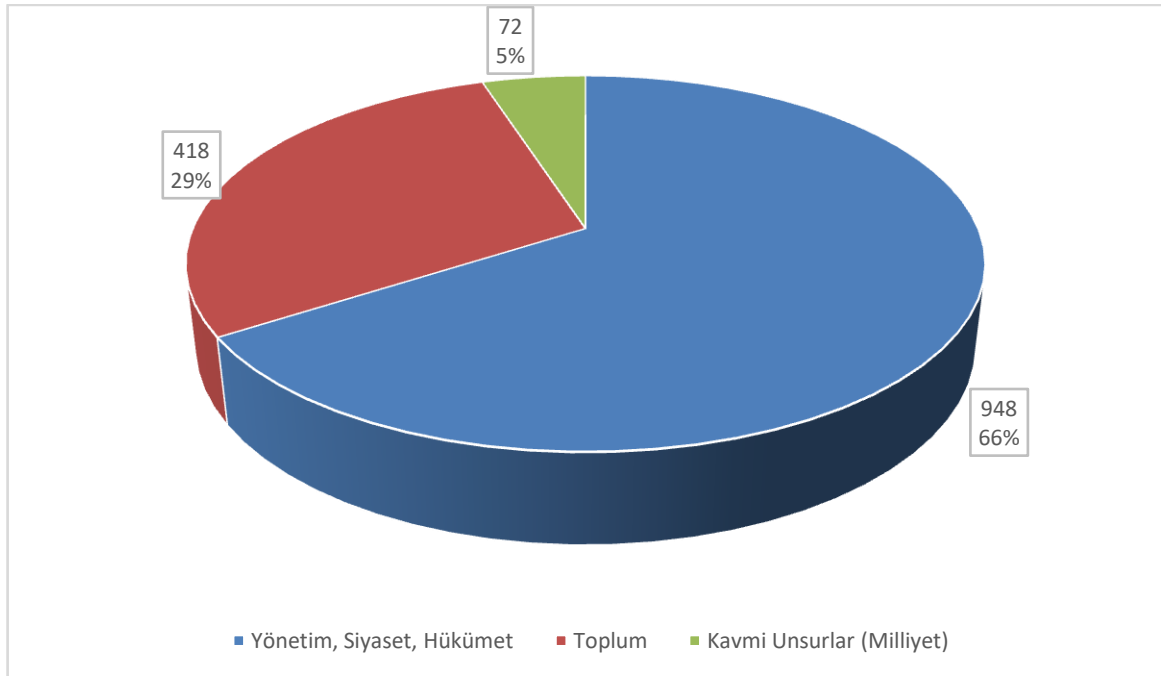
T

tatlı su Frengi > y

SONUÇ

1. İncelemede Türkmen Türkçesinde toplumsal kavramlara ait toplam 1438 kelime tespit edilmiştir.

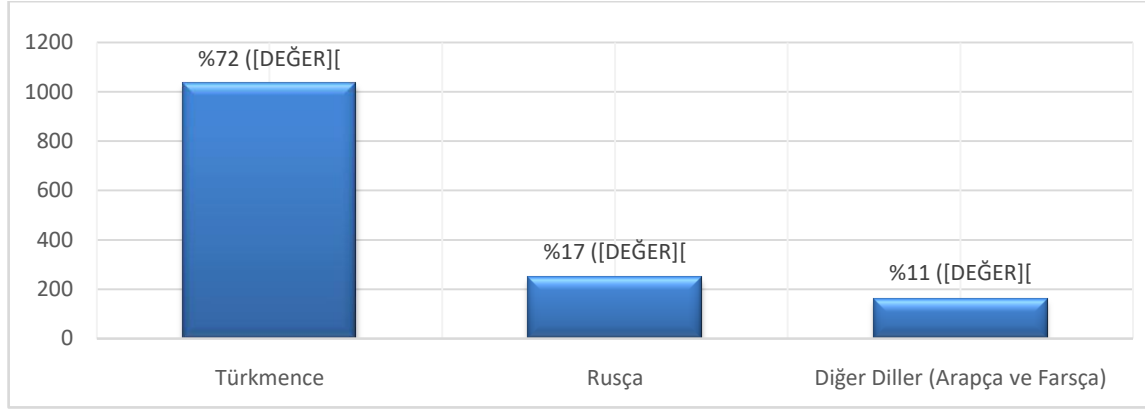
2. İlk sırada 948 kelimeyle *Yönetim, Siyaset, Hükümet* başlığını taşıyan bölümdeki söz varlığı yer almaktadır. İkinci sırada 418 kelimeyle *Toplum* başlığı altındaki söz varlığı yer alırken, son sırada ise 72 kelimeyle *kavmi unsurlara* ait söz varlığı yer almaktadır.

1. Şekil: Topluma Ait Kelimelerin Alt Başlıklardaki Dağılımı

3. Söz varlığı yüzde olarak incelendiğinde ise Yönetim, Siyaset, Hükümet % 66; Toplum %29; Kavmi Unsurlar (Milliyet) ise toplam madde başının %5'ini oluşturmaktadır.

4. Söz varlığı dillere göre incelendiğinde Türkmence kelime sayısı 1031 (%72), Rusça kelime sayısı 246(%17) ile Arapça ve Farsçanın ağırlıkta olduğu Diğer Diller ise 161(%11) kelimedenden oluşmaktadır.

2.Şekil:Sosyoloji Alanına Ait Söz Varlığının Dillere Göre Dağılımı

<i>Rusça ve Türkmençesi Olan Kelime Sayısı</i>	<i>Rusçası Olan Türkmençesi Olmayan Kelime Sayısı</i>	<i>Rusça ve Türkmençesi Olmayan Kelime Sayısı</i>	<i>Toplam</i>
718	180	540	1438
%50	%12,5	%37,5	100

3.Şekil: Türkiye Türkçesi, Rusça ve Türkmen Türkçesindeki Sosyoloji Kavramına Ait Kelimelerin Görülme Oranları

5. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere incelemeye esas toplam kelime sayısı 1438'dir. Bunlardan Rusçası ve Türkmençesi olan kelime oranı %50(718)'dir. Rusçada bulunan fakat Türkmençede görülmeyen kelime oranı %12,5 (180), her iki dilde de bulunmayan kelime oranı ise toplam söz varlığının %37,5 (540)'ini oluşturmaktadır.

6. Toplum alt başlığında yer alan *aile* madde başının *aile > sem'ya, semeystvo > maşgala; öycük, ocak* şeklinde ocak kelimesiyle ifade edilmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Bilindiği gibi Türklere ocak kutsaldır. *Ocağın yanması, ocağın tütmesi*; aile birliğini, ailenin varlığını, canlılığını, birlik ve bütünlüğünü simgeler.

7. Türkmen Türkçesindeki topluma ait söz varlığı listesinde Türkmençe kelimelerin ağırlıkta olduğu gözlenmektedir. Ancak günümüzde Başkanlık sistemi ile yönetilen Türkmenistan Cumhuriyetinde *delegasyon > Ru. delegatsiya > Tkm. delegatsiya; delege > Ru. delegat > Tkm. delegat; demokrasi > Ru. demokratiya > Tkm. demokratiya; demokrat > Ru. demokrat > Tkm. demokrat (demokratiyaniñ tarapdarı; burjuaz demokratik partiyasınıñ çleni)* gibi demokrasi kavramıyla ilgili pek çok kavramın Rusça olduğu gözlenmektedir³⁴.

8. Aynı zamanda *Yönetim, Siyaset, Hükümet* alt başlığında yer alan *gizli oy, çok partililik, emirlik* gibi madde başlarının Türkiye Türkçesinde olduğu halde Türkmen Türkçesinde bulunmayışının nedeni her iki ülkedeki farklı yönetim sistemlerden kaynaklanmaktadır.

³⁴ Daha geniş bilgi için bkz. Nevzat Özkan (2007). *Türk Dilinin Yurtları*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 247-249; Prof. Dr. Ahmet Buran, Prof. Dr. Ercan Alkaya (2013). *Çağdaş Türk Lehçeleri* Ankara: Akçağ Yayınları, s. 107-115.

9. Osmanlı İmparatorluğunda kutsal topraklara gitmek üzere görevlendirilen topluluğa ad olan *sürre alayı*³⁵, *sürre emini*³⁶ gibi tanımlamalar da tarihsel içerikleri nedeniyle ne Rusçada ne de Türkmen Türkçesi söz varlığında görülmemektedir.

KISALTMALAR

bkz.	bakınız
Çev.	Çeviren
Dan.	Danışman
vb.	ve benzeri
RTS	Russko-Turetskiy Slovar
Ru.	Rusça
s.	sayfa
TDDS	Türkmen Dilinin Düşündürüşli Sözlüğü
Tkm.	Türkmen Türkçesi
TS.	Türkçe Sözlük
TT.	Türkiye Türkçesi
y	yok

KAYNAKÇA

- Bol'soy Russko-Turkmenkiy Slovar'*, (1986-1987), I-II T. (S. Altayev, G. Atayev, G. Açilova, K. Agsakov, K. Gayıbova, H. Gafurova, A. Kuliyev, V. Mesgudov, S. Miradova, M. Hocamgulyev), Moskva: Akademiya Nauk Turkmenskoy SSR İstitut Yazıka i Literaturı imeni Mahtumkuli.
- Buran, Ahmet, Alkaya, Ercan (2013), *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çakmak, Cihan (2010), *Türkmen Türkçesi Konu Çözümlemeli Söz Varlığı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çakmak, C. (2017), "Türkmen Türkçesinde Astronomi Kavramına Ait Söz Varlığı", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research* (ISSN:1307-9581), C. 10, S. 52, 92-112.
- Çakmak, Cihan (2016), "Türkmen Türkçesinde Bulunan Denizcilik Kültürüne Ait Söz Varlığı İncelemesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research* (ISSN:1307-9581), C. 9, S. 42, 57-67.
- Devellioğlu, Ferit (2003), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Güncel Türkçe Sözlük* (2005), Ankara: (Haz. Ş. H. Akalın, R. Toparlı, N. Günaydın, H. Zülfikar, M. Argunşah, N. Demir, Be. T. Aksu, B. Gültekin), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KARA, Mehmet (2009), *Türkçenin İzinde*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- MAHMUD, K. (1986), *Dîvânü Lugati't-Türk*, Cilt III, (Çev. Besim Atalay), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nevzat Özkan (2007), *Türk Dilinin Yurtları*, Ankara: Akçağ Yayınları.

³⁵sürre alayı: Osmanlı İmparatorluğundaher yıl recep ayının on ikisinde Hicaz'a gitmek üzere törenle yola çıkarılan ve padişahların armağanlarını taşıyan topluluk (TS 2005: 1832).

³⁶sürre emini: Sürre alayını gideceği yere ulaştırmakla görevlendirilen kişi (TS 2005: 1832).

- USER, Hatice Şirin (2006), *Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Turetsko-Russkiy Slovar'* (1994), (Haz. A.N. Baskakov, N.P. Golubeva, A.A. Kamileva, K.M. Lyubimov, F.A. Salimzyanova, R.R. Yusipova), Moskva: Multilingual Yayınları.
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı 2013 Yılı Faaliyet Raporu*, (2013), Ankara.
- Türkmençe-Türkçe Sözlük* (1995), (Haz. T. Tekin, M. Ölmez, , E. Ceylan, Z. Ölmez, S. Eker), Ankara: Simurg Yayınları.
- Türkmen Dilinin Düşündürüşli Sözlüğü* (2015), (Haz.G. Kyýasowa, A. Geldimyradow, H. Durdyýew), *Tom I*, Türkmenistanın Ilımlar Akademiyası, Magtımğulı Adındaki Dil ve Edebiyat İnstitutu, Asgabat.
- Türkmen Dilinin Düşündürüşli Sözlüğü* (2015), (Haz.G. Kyýasowa, A. Geldimyradow, H. Durdyýew), *Tom II*, Türkmenistanın Ilımlar Akademiyası, Magtımğulı Adındaki Dil ve Edebiyat İnstitutu, Asgabat.
- Türkmen Diliniň Sözlügi*, (1962), Aşgabat (M. Ya. Hamzayev, S. Altayev, G. Atayev, G. Açılova, V. Mesgudov, A. Meretgeldiyev), Aşgabat: İzdatel'stvo Akademiya Nauk Turkmenskoy SSR.

İnternet kaynakları

www.ruscasozluk.gen.tr

www.tdk.gov.tr/tdkterim/bts/

www.tdk.gov.tr/lehceler/

<http://www.pau.edu.tr/ctleb/tr/sayfa/turkmenistan>

<https://turuz.com/book/title/Turkmen-Dilinin-Dusundirisli-Sozlugu-Turkmen-Dili-Sozlugu>